

ҚУЧ-АДОЛАТДА

2013 йил
3 май,
жума
№ 18 (427)

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳуқуқий газетаси

<http://www.olysud.uz>

1998 йил 29 августдан чиқа бошлаган.

ИНСОН ҚАДРИ ВА ХОТИРАСИ ҲАМИША ЭЗЗОЗДА

Мамлакатимизда инсон мағаатларини таъминлаш, ажоддларимизнинг эзгу ишлари, жасоратини удулаша ва абадийлаштириш каби бебаҳо фазилатлар ҳайётимизда ўз ифодасини топиб келмоқда. Президентимиз Ислом Каримов ташабуси билан 9 май — Хотира ва қадрлаш куни юртимизда умумхалқ байрами сифатида кенг нишонланиб қелинётгани бунинг яққол тасдиғидир.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, юртимизда амалга ошириләтган улкан бунёдкорлик ишлари, эришилаётган ютуқларнинг негизида даввало инсон омили мұжассам. Тарихан киска даврда мустақил Ватанимизда халқимизнинг бунёдкорлик салоҳиятини, кўлга киритётган ютуқларимизни бугун дунё тан олмоқда, кўллаб мамлакатлар бизга ҳавас билан қарамоқда.

Шу боис ҳам бугунги тинч осиштаги кунларнинг қадрига етиш, мустақиллигимизни мустаҳкамлаш, ўсиб келаётган ёш авлод истиқлолимиз тарихини чукур ўрганиши, бундай кунларга осонлик билан эришилмаганини тушуниб, англаб етиши зарур.

Айниқса, Хотира ва қадрлаш кунининг маъно-мазмуни, яъни ўтганларни эслаш, ҳаёт бўлганларни қадрлаш, Ватанинни ҳимоя қилиш, уни дахлсиз сақлаш каби олиханоб фазилатларни уларнинг онгу тафаккурига сингдириш долзарб аҳамиятта молик.

Зеро, ўтганлар хотирасини ёдда сақлаб, эззозлаш миллион кадриятимизга айланниб, кон-конниизга сингиб кетган ноёб фазилатдир.

Хакикатан ҳам, жаҳон тарихида даҳшатли из қолдирган, миллионлаб одамларнинг умрига зомин бўлган урушининг асорати йиллар ўтса-да, унтилмайди. Агар ана шу даҳшатли урушда 1,5 миллион юртдошларимиз қатнашиб, уларнинг тахминан 500 минг нафари ҳалок бўлганини эсга олсан, Узбекистонда ўша пайтадаги хонандонларнинг биронтасини бу фюхия четлаб ўтмагани аён бўлади.

(Давоми иккинчи бетда)

Суд-ҳуқуқ тизими ислоҳотлари жамоатчилик нигоҳида

"Ижтимоий фикр" жамоатчилик фикрини ўрганиши маркази "Суд-ҳуқуқ тизими илоҳотлари жамоатчилик нигоҳида" мавзууда навбатдаги сўровни ўтказди. Президентимиз Ислом Каримов томонидан Мамлакатимизда демократик илоҳотларни янада чукурлаштириши ва фуқаролик жамиятини ривожлантириши концепциясида белгилаб берилган вазифалар ижросини таъминлаш доирасида ташкил этилган сўровда мамлакатимиз ҳудудларида яшовчи барча аҳоли қатламлари — турли соҳада меҳнат қилаётган, маълумот даражаси ва миллати турли хил бўлган эрзак ҳамда хотин-қизлар иштирок этди.

Тадқиқотни ўтказишидан кўзланган мақсад, мониторинг режимида, фуқароларнинг мамлакатимизда суд-ҳуқуқ соҳасида амалга оширилаётган илоҳотлардан хабардорлик даражасини, маъзур илоҳотларнинг самарарадорлиги, шунингдек, аҳоли ҳуқуқий саводхонлиги даражасидаги ўзгаришлар жа-

миятда қандай баҳоланаётганини аниқлашдан иборат эди.

Давлатимиз раҳбари Ислом Каримов томонидан суд-ҳуқуқ тизимини изчил демократлаштириш ва эркинлантириш, аҳоли ҳуқуқий маданиятини ошириш мамлакатимизда демократик ҳуқуқий давлат барпо этишининг

Амалдаги қонунчилигимизга мувофиқ томонлар манбаатини ифодаловчи тергов сири, тергов материаллари ва суд ишларига оид маълумотлар бошқаларга суринтирувчи, терговчи ёки суд жаҳоёнда судьянинг рухсати билантина ошкор этилишига йўл қўйилади.

Niçiqiyat maf'rifat

Ҳақиқатни аниқлаш

бунда тергов ва суд ишларига оид маълумотлар мухим ўрин тутади

Жиноят кодексининг 239-моддасида маъзур масала юзасидан жавобгарлик белгиланган. Унда кайд килинишича, суринтирувчи, терговчи ёки уч йилгача ахлок тузатиши ишлари ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум килиш жасосига тортилади.

(Давоми иккинчи бетда)

Fuqarolik qonunchiligi

Ҳадя шартномаси

уни тузиш шартлари

Фуқаролар ўзларига тегишли мулкни сотиши, айрбошлиши ёки ҳадя қилиши мумкин. Қонунчиликда ҳадя — ҳадя шартномаси орқали расмийлаштирилади ва бунда бирон-бир шахсга мулк ҳуқуқи текинга берилади.

Аниқрок айтганда, кўчар мулк ҳадя килинаётганда, шартномада келажакда ҳадя ваёда килинган ҳолларда, ҳадя килувчи юридик шахс бўлгандаги шартнома ёзма тарзида тузилади. Кўчмас мулкни ҳадя килиши шартномаси нотариал тасдиқланган ва давлат рўйхатидан ўтказилган бўлиши лозим. Конун ҳужжатларида белгиланган тартибида давлат рўй-

хатидан ўтказилиши лозим бўлган автотранспорт восита-ларини ҳадя қилиши шартномаси ҳам нотариал тасдиқланган бўлиши шарт.

Фуқаролик кодексининг 507-моддасида 1-қисмидан назарда тутилган асосларга кўра, ҳадя килувчи келажакда ҳадя олувиши чигириш ёки мулк ҳуқуқини бериш, уни мулкни маҳбуриятдан озод этишин ваъда қил-

ган шартномани бажаришдан бош тортишига ҳақли.

(Давоми тўртинчи бетда)

Аввало шуни таъкидлаш жоизки, демократик ҳуқуқий давлат ва кучли фуқаролик жамиятини барпо этиш йўлидан изчил бораётган мамлакатимизда фуқароларнинг давлат бошқарувини амалга оширишдаги иштирокини ва маҳаллий аҳамиятта молик масалаларни мустақил ҳал қилишларини таъминловчи ташкилий-ҳуқуқий кафолатлар тизимини яратишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Yangi qonun tohiyat

Фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари

фаолиятининг қонунчилик асосларини такомиллаштириш — фуқаролик жамиятининг ривожига хизмат қиласи

Хусусан, Конституциямизнинг кабул қилинини билан милий давлатилигимиз тарихида биринчи маротаба маҳалла демократик конституциявий институт макомига эга бўлди. Буш қомиссиизмиз 32-моддасида фуқароларнинг жамият ва давлат ишларини бошқариша бевосита ҳамда ўз вакиллари орқали иштирок этиш ҳуқуқига эга эканлиги, бундай иштирок этиш ўзини ўзи бошқариш, референдумлар ўтказиш ва давлат органларини демократик тарзда ташкил этиш йўли билан амалга оширилишига оид меъёр ўз ифодасини топди.

Бундан ташқари Конституциямизнинг 105-моддаси билан

(Давоми учинчи бетда)

Маълумки, эркин фуқаролик жамиятини барпо этиши ва ривожлантиришнинг муҳим шартларидан бири давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолияти устидан жамоатчилик назоратини ўрнатиш ҳисобланади. Бунинг учун, энг аввало, мамлакатимизни демократик янгилаш ва модернизация қилиш жараёнларида давлат ҳокимияти ва бошқарув органларининг фаолиятидаги очиқлик ва ошқораликни таъминлаш, аҳолини олиб бориллаётган сиёсий, иқтисолиди ва ижтимоий илоҳотларнинг бориши тўғрисида мунтазам хабардор қилиб бориш муҳим аҳамият касб этади.

Qonun ijodkorligi

Фуқаролик жамиятининг мухим омили

Президентимиз томонидан тақдим этилган Мамлакатимизда демократик илоҳотларни янада чукурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириши концепциясида ана шу мақсадларга йўналтирилган самарали ҳуқуқий механизmlарни яратиш мақсадида "Давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолияти тўғрисида" ги қонунни қабул килиш таклиф этилган эди.

Мазкур қонун лойиҳаси давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолиятининг очиқлиги соҳасидаги муносабатларни ҳуқуқий жиҳаддан тартиблашади. Шунингдек, давлат ҳокимияти ва бошқарув органларининг очиқлиги тўғрисида ахборотни солиш бўйича миллий ва хорижий тажрибадан келиб чиқкан ҳолда ишлаб чиқилгани, бунда, аввалом, ҳар кимнинг давлат тузилмалари ҳуқуқий тартиблашади. Шунингдек, фуқаролик жамиятини таъминлашадиган жадиди олиш, олиш, тадқик этиш, узатиш ҳамда тарқатишига доир Конституциявий ҳуқуқини амалга ошириш жадиди озодликни яратишга тартиблашади. Фуқаролик жамиятини таъминлашадиган жадиди олиш, олиш, тадқик этиш, узатиш ҳамда тарқатишига доир Конституциявий ҳуқуқини амалга ошириш жадиди озодликни яратишга тартиблашади.

(Давоми учинчи бетда)

(Давоми. Бошланиши биринчи бетда)

Унда фуқаролар йигинини чакриши тартиби, раис (оксоқол) ва унини маслахатиларини сийлаштартиби, ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятининг иктисодий ва молиявий негизи, ваколатлари, структураси ва улар фаолиятини ташкил этиш ҳамда раис (оксоқол)нинг ваколатлари га оид меъёрлар мустаҳкамланди.

Албатта, конун хужжатларининг сифати ва самарадорлигига нисбатан бўлган талабнинг тобора ортиб бориши ўз навбатида, конун ижодкорлиги жараёни мунтазам мониторинг килиб бориши, конун хужжатларини танқидий нуктаизардан кўриб чиқиш ва уларга тегишли ўзгариш ва кўшимчалар киритишни, замон талабларига жавоб бермайдиган конун хужжатларини бекор килиш ва янгиарини яратишни, конун хужжатларининг ўзаро боғланishi, комплекслиги ҳамда уйгунилигини таъминлаши тақозо этади. Шу жижатдан олганда, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятининг ҳукукий асосларини янада такомиллаштириш ҳукуки тартибга солишдаги мавжуд бўшликларни бартараф этиш, ушбу институт фаолиятинини янада самарадорлигини таъминлаш, маҳалла маънавий ҳаётини юксалитириш, урфодат ҳамда анъана нарни асрар-авайлаш, ривожлантириш ишларини янада такомиллаштириш учун замин яратади.

Айтиш керакки, Президентимиз томонидан тақдим этилган Мамлакатимизда демократик ислоҳотларни янада чукурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш — концепциясида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш инститutu — маҳалла фаолиятининг ташкилий асосларини янада такомиллаштириш, унинг вазифалар кўламини кенгайтириш, давлат ҳокимиюти ва бошқарув органлari билан ўзаро муносабатларни таъминлаш "дозларб ҳамиятгасб этмоқда. Бу вазифани ҳал килишада "Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Конунига тегишли ўзгариш ва кўшимчалар киритишни таъкидланган.

Президентимизнинг конунчилик ташаббуси ҳуқуқи субъекти сифатida берган юқоридаги тақиғлари асосида ишлаб чиқилган "Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси конунига ўзгариш ва кўшимчалар киритиш ҳақида"ни конун 2013 йилнинг 23 апрелида матбуотда эълон қилиниб, кучга кирди.

Таъкидлаш жойзки, янги таҳрирга ушбу конунга биноан шаҳарчалар, қишлоқлар, овлулар,

шунингдек, шаҳарлардаги, шаҳарчалардаги, қишлоқлардаги ҳамда овлулардаги маҳаллалар фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларини киритишни ўзи бошқариш таҳририда эканлиги мустаҳкамланди. Ушбу конуннинг аввалги таҳририда шаҳарчалар, қишлоқлар, овлулар ва маҳаллалар фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш ҳудудлари сифатида эътироф этилган эди. Янги таҳрирга конунда эса, бу масалалар янада аниқлаштирилиб, айнан қайси маҳаллалар ўзини ўзи бошқариш органлари

ижтимоий ҳимояга мухтож қатламларини омалга ошириш, кам таъминланган оиласларга моддий ёрдам кўрсатиш, никоҳ тўйларини ўтказиша кўмаклашиш, уйда ўтирган, ҳеч каерда ишламайдиган оналарга, шунингдек, бюджет ташкилотларида ишлайдиган икки ёшгача фарзандлари бор оналарга ёки уларнинг ўрнини босувчи шахсларга нафақа тайинлаш ва тушлаш кабилар шулар жумласидандир.

Айтиш керакки, конунга кири-

чақлилиги, давлат органлари маслаҳат марказлари фаолиятини ташкил этишда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига кўмаклашиши, маслаҳат марказлари ўз вазифаларини амалга ошириши учун фуқаролар йигинларига белгиланган тартибда бинолар бериши, тегишли ҳудудда жойлашган таълим мусасасалари фуқаролар йигини сўровига биноан маслаҳат марказларига қиска муддатли курсларни ўтказиш учун ўкув жараёнларидан бўш бўлган ўкув хоналарини бериб туриши мумкинлиги, давлат органлари, корхоналар, мусасасалар, ташкилотлар вакиллари, шунингдек, фуқаролар маслаҳат марказларининг ишида қатнашиши, хусусан, қиска муддатли курсларда таълим берниши, тегишли ҳудудда тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш масалалари бўйича маслаҳатлар бериши белгилаб қўйилди.

Конунга киритилган яна бир мухим меъёр фуқаролар йигини раисининг (оксоқолининг) ваколатларини муддатидан илгари тугатиши билан боғлиқдир. Шу ўринда таъкидлаш кераки, ушбу конуннинг аввалги таҳририда фуқаролар йигини раисининг (оксоқолининг) ваколатларини муддатдан илгари тугатиши билан боғлиқ барча ҳолатлар қамраб олинмаган эди.

Шу сабабли янги таҳририда қабул қилинган конунда фуқаролар йигини раисининг (оксоқолининг) ваколатларини муддати умумқабул қилинган ахол, одоб нормаларини кўпол равишда бузувчи, раис (оксоқол) макомини бадном қиливчи ва фуқаролар йигини обрўсига путур етказувчи ҳатти-харакатлар ва ножӯй ишлар содир этган, шунингдек, ўз вазифаларини мунтазам равишда бузувчи сабабларисиз бажармаган тақдирда фуқаролар йигини (фуқаролар вакилларининг йигилиши) томонидан қарор қабул қилинганда; суднинг конуни кучга кирган ҳал киув қарори асосида бедарак ўйқолган деб топилган ёхуд вафот этган деб эълон қилинганда; Ўзбекистон Республикаси фуқароларини таъминлаш тўғрисида объектив, тезкор, холис, ҳаққоний ва янада тўлиқ хабардор килиш ҳамда бу органлар фаолияти устидан жамоатчилик назоратини амалга оширишнинг ҳукукий асослари кенгайди.

Айни вактда "Давлат ҳокимиюти ва бошқарув органлари фаолиятининг очиличи тўғрисида"ги конун лойиҳасининг Бухоро ва Самарқанд вилоятларида ҳуқуқи таъкиддан ўтказилётани бир қатор ҳалкаро ташкилотлар ва хорижий экспертилар томонидан конун ижодкорлигининг замонавий усуларидан бири сифатида юқори баҳоланаштаганини таъминлаштириш, давлат ҳокимиюти ва бошқарув органлари фаолиятида ҳуқукий экспертиздан ўтказилмоқда. Бундан кўзланган асосий максад эса, конун лойиҳасини янада такомиллаштириш ва маромига етказиш, энг мухим ижтимоий-иктисодий, ижтимоий-сиёсий масалаларини ечиними тоши юзасидан давлат ҳокимиюти ва бошқарув органлари

Qonun ijodkorligi**Фуқаролик жамиятиning мўжим омили****(Давоми. Бошланиши биринчи бетда)**

Ушбу конун лойиҳасининг кабул қилинши ва жаётга жорий этилиши мамлакатимиз ва дунёда содир бўлаётган воқеа-ҳодисалар ҳақида фикрлар хилма-хиллиги принципига амал қилган ҳолда давлатнинг ички ва ташқи сиёсати, амалга оширилётган ислоҳотлар, ижро ҳокимиюти органларни ривожлантириш масалалари бўйича маслаҳатлар бериши белгилаб қўйилди.

Шу алоҳида эътироф этиш жойзки, ушбу конун лойиҳасини ҳар икки вилоядада синовдан ўтказиш жараёнида давлат ҳокимиюти ва бошқарув органлари билан бир каторда оммавий ахборот воситалари, фуқаролик жамиятиning бўлган қарорларининг шаф-фоғлигини тўлиқ таъминлаш имконини яратади. Шу билан бирга, фуқаролар ва жамоатчиликни давлат органларини ҳақида хабардор килиш учун ҳар киув қарори асосида ташкилотларни муддатдан илгари тугатиши билан боғлиқ барча ҳолатлар қамраб олинмаган эди.

Шу сабабли янги таҳририда қабул қилинган конунда фуқаролар йигини раисининг (оксоқолининг) ваколатларini муддатидан илгари тугатиши билан боғлиқдир. Шу ўринда таъкидлаш кераки, ушбу конуннинг аввалги таҳририда фуқаролар йигини раисининг (оксоқолининг) ваколатларini муддатдан илгари тугатиши билан боғлиқ барча ҳолатлар қамраб олинмаган эди.

Янги фуқароларни давлат ҳокимиюти ва бошқарув органларини таъминлаш тадбиркорликни ривожлантириш масалалари ҳақида ҳақида хабардор килиш учун ҳар киув қарори асосида ташкилотларни муддатдан илгари тугатиши билан боғлиқ барча ҳолатлар қамраб олинмаган эди.

Хулоса ўринда шуни таъкидлаш кераки, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини тартибга солувчи юқорида кўрсатилган конун хужжатларига ўзгариши ва кўшимчаларни киритилишига мухтож қатламларни таъминлаштириш, давлат органлари мурожаат этиш; давлат органлари ваколатига киравчи ва ижтимоий аҳамиятга молик масалалар бўйича сўровлар юбориш ҳамда конун хужжатларига мувофиқ бошқа шаклларда ҳам амалга оширилиши мумкинлиги баён этилди.

Конундаги навбатдаги янгилик фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришга кўмаклашиши билан боғлиқ. Унга кўра, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тегишли ҳудудда тадбиркорлик фаолиятини таъминлаштириш, шу жумладан, оилавий тадбиркорлик ва хунармандчилик фаолиятини ривожлантиришга кўмаклашиши мақсадида маслаҳат марказлари ташкил этишга

Зафар РЎЗИЕВ,

Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги

Амалдаги конун хужжатлари мониторинги инститuti etakchi

ilmий hodimi,

юридik fanlari nomzodi

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

